

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า
ในสวนพฤกษศาสตร์สากลภาคใต้ (ทุ่งค่าย) จังหวัดตรัง

People participation in forest and wildlife resources conservation
at Peninsular Botanical Garden (Thung Khai), Trang Province

ธิดารัตน์ คำล้อม^{1*} วรวิทย์นันท์ แก้วอนันต์¹ อุทัยวรรณ ผิวพรรณ² และ นววิทย์ พงศ์อนันต์³

¹ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต 83000

² สาขาวิชาวนวัฒนกรรมการจัดการสังคมและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตอำนาจเจริญ
จังหวัดอำนาจเจริญ 37000

³ ศูนย์พันธุ์พืชกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ จังหวัดปทุมธานี 12120

*Corresponding author: E-mail: tidarat.k@pkru.ac.th

รับต้นฉบับ 10 พ.ย. 2560

รับลงพิมพ์ 18 ธ.ค. 2560

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน และปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ในพื้นที่ศึกษาได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 339 คน ด้วยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม และใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไป พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่าในพื้นที่อยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.02 เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.87 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.25 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.98 และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.98 ซึ่งปัญหาและอุปสรรคที่พบของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า คือ ขาดการประสานงานของเจ้าหน้าที่กับประชาชนในชุมชน ทำให้ไม่เข้าใจกันอยู่ในระดับมากที่สุด (ร้อยละ 18.20) และปัญหาและอุปสรรคอื่นๆ ได้แก่ ขาดบุคลากรกรมป่าไม้ อยู่ในอันดับน้อยที่สุด (ร้อยละ 0.20)

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า สวนพฤกษศาสตร์สากลภาคใต้ (ทุ่งค่าย)

ABSTRACT

The objectives of this study were to study people participation level and the problems and obstacles for forest and wildlife resources conservation. Samples of 339 person in the study area were recruited by mean of questionnaire and statistics used for data analysis were descriptive statistics, frequency, percentage, mean and standard deviation. The results showed that the public participation in forest and wildlife resources conservation in the study area was at the average level with value 3.02. Considering each side, it was found that 1) The participation in decision making was moderate ($\bar{X}$ = 2.87) 2) The participation in practice was moderate ($\bar{X}$ = 3.25) 3) The participatory participation was moderate ($\bar{X}$ = 2.98) and 4) The participation in evaluation was moderate ($\bar{X}$ = 2.98). The highest level of the problems and obstacles encountered by the people in forest and wildlife resources

conservation was the missing of coordination and understanding between the staffs and the people in the community, accounted for 18.20 % and the minimal level of problems and obstacles included the lack of forest department personnel accounted for 0.20 %.

Keyword: people participation, forest and wildlife resources, Peninsular Botanical Garden (Thung Khai)

บทนำ

ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสิ่งมีชีวิต ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์หรือสัตว์อื่นๆ เพราะป่าไม้มีประโยชน์ทั้งการเป็นแหล่งวัตถุดิบของปัจจัยสี่ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรคสำหรับมนุษย์ และยังมีประโยชน์ในการรักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อม ในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สากลภาคใต้ (ทุ่งค่าย) จังหวัดตรัง ยังมีประชาชนบางส่วนที่ไม่เห็นความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า เข้ามาบุกรุกป่าหรือล่าสัตว์นำไปขาย นำไปทำเป็นอาหาร จึงทำให้ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่ามีจำนวนลดลงอย่างรวดเร็ว และการบุกรุกลักลอบตัดไม้ทำลายป่าข่มส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เช่น สัตว์ป่า ดิน น้ำ อากาศ ฯลฯ เมื่อป่าไม้ถูกทำลายจะส่งผลกระทบต่อดิน และแหล่งน้ำ เพราะเมื่อเผาหรือถางป่าไปแล้วพื้นดินจะโล่งขาดพืชปกคลุม เมื่อฝนตกลงมาก็จะชะล้างหน้าดินและความอุดมสมบูรณ์ของดินไป นอกจากนี้เมื่อขาดต้นไม้คอยดูดซับน้ำไว้ น้ำก็จะไหลบ่าท่วมบ้านเรือนและที่ลุ่มในฤดูน้ำหลาก พอถึงฤดูแล้งก็ไม่มีน้ำซึมได้ดินไว้หล่อเลี้ยงต้นน้ำลำธารทำให้แม่น้ำมีน้ำน้อยจึงขาดน้ำ และส่งผลกระทบต่อมาถึงระบบเศรษฐกิจ และสังคมธรรมชาติ (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2555) เนื่องจากพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สากลภาคใต้ (ทุ่งค่าย) มีพื้นที่ติดกับที่ดินของชาวบ้าน และมีชาวบ้านหลายครอบครัวที่อาศัยในเขตป่าก่อนมีการประกาศจัดตั้งเป็นสวนพฤกษศาสตร์ จึงมีปัญหาเรื่องการครอบครองที่ดินและการบุกรุกหาของป่า นอกเหนือจากการควบคุมดูแลพื้นที่ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ซึ่งจะดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ป่าไม้ของสวนพฤกษศาสตร์สากลภาคใต้ (ทุ่งค่าย) จังหวัดตรัง แล้วยังกำหนดให้การมีส่วนร่วม

ในการดูแล และอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่าเป็นแนวทางหนึ่งที่จะต้องดำเนินการควบคู่ไปพร้อมกัน โดยที่ป่าอนุรักษ์ตั้งอยู่ในพื้นที่ชนบท ชุมชนเหล่านี้มีแนวทาง การดำรงชีวิตผูกพันและพึ่งพิงป่ามาโดยตลอด การที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า จึงเป็นเรื่องที่ดี และจะส่งผลให้ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าได้รับการดูแล ยังมีการขยายผลออกไปสู่ชุมชนต่างๆ จนเป็นเครือข่ายชุมชนก็ยิ่งจะทำให้การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ได้รับการดูแลอย่างยั่งยืนมากยิ่งขึ้น ทั้งในด้านคุณภาพ และปริมาณด้วย ปัจจุบันนี้ยังขาดการร่วมมือจากชุมชน ชาวบ้านยังมีการลักลอบหาสัตว์ป่า ตัดต้นไม้จำนวนมาก ไม้เทียม ไม้ดัดขาว ไม้พังคาล ไม้พะยอม ไม้ก่อ ไม้กระถิน เท พ า ไม้ สะ เคา เท ย ม ทำ ให้ เกิด การ น ำ ทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ ดังนั้นเป็นการก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมทางธรรมชาติ

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า กรณีศึกษา สวนพฤกษศาสตร์สากลภาคใต้ (ทุ่งค่าย) จังหวัดตรัง เพื่อทราบถึงระดับของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่าของประชาชนในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สากลภาคใต้ (ทุ่งค่าย) จังหวัดตรัง เพื่อนำผลการศึกษามาปรับปรุงการดำเนินงานด้านการส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าอย่างยั่งยืน

พื้นที่ศึกษา

พื้นที่ศึกษาบริเวณ ที่อยู่ติดกับเขตสวนพฤกษศาสตร์สากลภาคใต้ (ทุ่งค่าย) จังหวัดตรัง หมู่ที่ 2 3 และ 9 ตำบลทุ่งค่าย อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง (Figure 1)

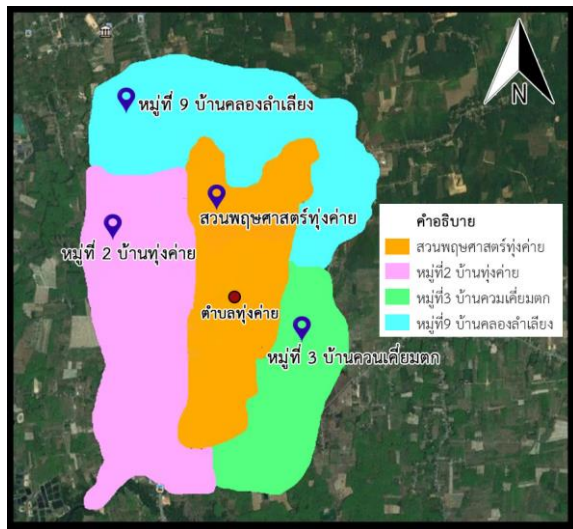

Figure 1 Map of study area

อุปกรณ์และวิธีการ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป้าหมายการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่รอบนอกกับขอบเขต อยู่ติดกับ ขอบเขต และอยู่ในบริเวณพื้นที่เขตสวนพฤกษศาสตร์ สากลภาคใต้ (ทุ่งค่าย) จังหวัดตรัง ซึ่งมีเขตครอบคลุม พื้นที่การปกครองหมู่ที่ 2 3 และ 9 ตำบลทุ่งค่าย อำเภอ ย่านตาขาว จังหวัดตรัง จำนวน 2,224 คน (องค์การ บริหารส่วนตำบลทุ่งค่าย, 2559) และคำนวณหาขนาด ของตัวอย่างเพื่อใช้เป็นตัวแทนของหมู่บ้านทั้งหมด โดยใช้สูตร Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และกำหนดความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 0.05 ได้ ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา 339 คน สำหรับการ กำหนดขนาดตัวอย่างใช้วิธีการแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) (กัลยา, 2555) เพื่อ คำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างของแต่ละหมู่บ้าน โดย หมู่ที่ 2, 3, และ 9 มีจำนวนตัวอย่างที่ต้องการศึกษา เท่ากับ 100, 125, และ 114 คน ตามลำดับ

การสร้างแบบสอบถาม

สร้างแบบสอบถาม โดยครอบคลุมตาม วัตถุประสงค์ ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของ ผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า

ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการ อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า โดยนำ แบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและ แก้ไขให้มีความถูกต้องเชิงเนื้อหา และนำแบบสอบถาม ไปทดสอบ (Pre-test) จำนวน 30 ชุดกับประชาชนใน หมู่บ้านใกล้เคียงกับพื้นที่ศึกษา แล้วนำผลที่ได้มา ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือกับคำถามการมีส่วน ร่วมของประชาชนด้วยวิธีของ Cronbach (กัลยา, 2555) ซึ่งได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา เท่ากับ 0.81 และใช้ แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยสอบถาม กลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงอายุตั้งแต่ 18 – 60 ปี

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้วิธีสถิติเชิงพรรณนา สำหรับการวิเคราะห์ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อมูลการมีส่วน ร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และ สัตว์ป่าและปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการ อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า โดยนำเสนอในรูป ตารางและแสดงค่าสถิติอย่างง่าย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่า ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

กำหนดเกณฑ์ระดับการมีส่วนร่วม 5 ระดับ ได้แก่ มีส่วนร่วมมากที่สุด มีส่วนร่วมมาก มีส่วนร่วม ปานกลาง มีส่วนร่วมน้อย และมีส่วนร่วมน้อยที่สุด โดยให้คะแนนการมีส่วนร่วมเท่ากับ 5, 4, 3, 2, และ 1 ตามลำดับ สามารถแปลความหมายระดับการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ ป่าในเขตสวนพฤกษศาสตร์สากลภาคใต้ (ทุ่งค่าย) จังหวัดตรัง ได้ดังนี้ คือ

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง มีส่วนร่วมมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง มีส่วนร่วมมาก
ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง มีส่วนร่วมปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ผลและวิจารณ์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไป พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่

เป็นผู้ชายมากกว่าผู้หญิง มีอายุ 50 ปีขึ้นไป จบการศึกษาในระดับป.4 /ป.6 หรือเทียบเท่า ประกอบอาชีพทำสวน และรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 9,000 บาท

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า โดยภาพรวม พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า อยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.02 เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า

1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ท่านมีส่วนร่วมเข้าประชุมเสนอปัญหาและความต้องการของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ในเขตสวนพฤกษศาสตร์สากลภาคใต้ (ทุ่งค่าย) จังหวัดตรัง มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.00$, S.D. = 0.90) และมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยที่สุด ได้แก่ ท่านมีส่วนร่วมเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาและวิธีการปรับปรุง ในเขตสวนพฤกษศาสตร์สากลภาคใต้ (ทุ่งค่าย) จังหวัดตรัง มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.75$, S.D. = 0.79) จากการวิเคราะห์ในภาพรวม พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.87 ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ น้อยที่สุด เมื่อเทียบกับด้านอื่น ๆ ซึ่งเมื่อพิจารณาในรายข้อ พบว่า คำถามที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากที่สุดคือ ท่านมีส่วนร่วมเข้าประชุมเสนอปัญหาและความต้องการของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าในเขตสวนพฤกษศาสตร์สากลภาคใต้ (ทุ่งค่าย) จังหวัดตรังอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 3.00 และคำถามที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการตัดสินใจน้อยที่สุดคือ ท่านมีส่วนร่วมให้ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนของท่านแก่เจ้าหน้าที่เพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าในเขตสวนพฤกษศาสตร์สากลภาคใต้ (ทุ่งค่าย) จังหวัดตรังอยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเท่ากับ 2.75 เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีระดับการมีส่วนร่วมในด้านการตัดสินใจน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับด้านอื่น ๆ แสดงให้เห็นว่าประชาชนในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์

สากลภาคใต้ (ทุ่งค่าย) จังหวัดตรัง มีโอกาสในการร่วมแสดงความคิดเห็นในการเสนอปัญหาของชุมชน และแนวทางแก้ไขปัญหา หรือร่วมตัดสินใจวางแผนในการกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ค่อยมากนัก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเจ้าหน้าที่มีการประชาสัมพันธ์ หรือการขอความร่วมมือกับประชาชนในชุมชนไม่ค่อยทั่วถึง รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณทิพย์ (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อยู่ในระดับปานกลาง พบว่า กลุ่มตัวอย่างไม่ได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นหรือร่วมตัดสินใจวางแผนในการกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากภาครัฐขาดการประชาสัมพันธ์ รวมทั้งไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

2) ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ท่านมีส่วนร่วมในการปลูกต้นไม้ในเขตสวนพฤกษศาสตร์สากลภาคใต้ (ทุ่งค่าย) จังหวัดตรัง มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.68$, S.D. = 0.78) และมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยที่สุด ได้แก่ ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานแก้ปัญหาการลักลอบตัดไม้ในพื้นที่มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.87$, S.D. = 0.88) จากการวิเคราะห์ในภาพรวม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.25 ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการปฏิบัติอยู่ในอันดับ 1 เมื่อเทียบกับด้านอื่น ๆ ซึ่งเมื่อพิจารณาในรายข้อ พบว่า คำถามที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการปฏิบัติมากที่สุดคือ ท่านมีส่วนร่วมในการปลูกต้นไม้ในเขตสวนพฤกษศาสตร์สากลภาคใต้ (ทุ่งค่าย) จังหวัดตรังอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 3.68 และคำถามที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการปฏิบัติน้อยที่สุดคือ ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานแก้ปัญหาการลักลอบตัดไม้ในพื้นที่ อยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

เท่ากับ 2.87 เนื่องจาก ประชาชน ในเขตสวนพฤกษศาสตร์สากลภาคใต้ (ทุ่งค่าย) จังหวัดตรังมีส่วนร่วมในการปลูกต้นไม้ จากการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่หน่วยงานภาครัฐและเอกชนจัดขึ้นเช่น กิจกรรมร่วมรณรงค์ปลูกป่าวันขึ้นปีใหม่ กิจกรรมร่วมปลูกป่าวันแม่ กิจกรรมการอนุรักษ์ธรรมชาติวันพ่อ หรือกิจกรรมอื่น ๆ เช่น กิจกรรมเก็บขยะ เป็นต้น ซึ่งกลุ่มตัวอย่างในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมนับเป็นเรื่องที่ดี เพราะสวนพฤกษศาสตร์สากลภาคใต้ (ทุ่งค่าย) จังหวัดตรังเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติ และเป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำของชุมชน และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเข้ามาชมธรรมชาติ และสัตว์ป่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิตรลดา (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสลักพระ กรณีศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรีด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ อยู่ในระดับ ปานกลาง พบว่า ประชาชนในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสลักพระเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ที่เจ้าหน้าที่ ผู้ใหญ่บ้าน ข้าราชการ หรือผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสลักพระมีการจัดกิจกรรมขึ้น เช่น กิจกรรมการปลูกป่า กิจกรรมเก็บขยะ กิจกรรมรณรงค์ต่าง ๆ

3) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ท่านได้รับการพัฒนาศักยภาพตนเองจากการร่วมกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า ในเขตสวนพฤกษศาสตร์สากลภาคใต้ (ทุ่งค่าย) จังหวัดตรัง มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.10, S.D. = 0.70) และมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยที่สุด ได้แก่ ท่านมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ร่วมจากกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า ในเขตสวนพฤกษศาสตร์สากลภาคใต้ (ทุ่งค่าย) จังหวัดตรัง มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.86, S.D. = 0.83) จากการวิเคราะห์ในภาพรวม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.98 ซึ่งกลุ่ม

ตัวอย่างมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์อยู่ในอันดับ 2 เมื่อเทียบกับด้านอื่น ๆ ซึ่งเมื่อพิจารณาในรายชื่อ พบว่าคำถามที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์มากที่สุดคือ ท่านได้รับการพัฒนาศักยภาพตนเองจากการร่วมกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า ในเขตสวนพฤกษศาสตร์สากลภาคใต้ (ทุ่งค่าย) จังหวัดตรัง อยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 3.10 และคำถามที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์น้อยที่สุดคือ ท่านมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ร่วมจากกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า ในเขตสวนพฤกษศาสตร์สากลภาคใต้ (ทุ่งค่าย) จังหวัดตรัง อยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเท่ากับ 2.86 เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีระดับการมีส่วนร่วมในด้านการรับผลประโยชน์อยู่ในอันดับ 2 เมื่อเทียบกับด้านอื่น ๆ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างบางส่วนมีความตระหนักและเห็นประโยชน์ของป่าไม้ และรู้ว่าการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า ในเขตสวนพฤกษศาสตร์สากลภาคใต้ (ทุ่งค่าย) จังหวัดตรัง จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อธรรมชาติที่ให้ความร่มรื่น และทำให้คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เนื่องจากสวนพฤกษศาสตร์สากลภาคใต้ (ทุ่งค่าย) จังหวัดตรัง เป็นแหล่งป่าต้นน้ำของชุมชน และสถานที่ท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวเข้ามาชมธรรมชาติ และสัตว์ป่า ประชาชนในพื้นที่บางส่วนก็มีรายได้จากการขายของ และมีความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้นจากกิจกรรมต่าง ๆ และประชาชนที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เพราะไม่รับผลประโยชน์จากกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า และไม่มีความรู้ในการ อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า ดังนั้น เจ้าหน้าที่ภาครัฐ จึงควรเพิ่มบทบาทในการพูดคุยกับประชาชนในพื้นที่ให้มากขึ้น และให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องผลดีที่เกิดจากการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า ผลเสียจากการทำลาย และผลกระทบที่จะเกิดตามมา โดยมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมปลูกป่าเพื่อพ่อ กิจกรรมการเรียนรู้แหล่งกำเนิดของน้ำ กิจกรรมเรียนรู้การดำรงชีวิตของสัตว์ป่า เป็นต้น

เพื่อส่งเสริมและเป็นแรงจูงใจแก่ประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่าให้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพันธุ์พงษ์ (2557) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ในเขตอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง พบว่าประชาชนบางส่วนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม หรือโครงการต่าง ๆ จึงมองไม่เห็นว่าคุณค่าที่ได้รับประโยชน์จากการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมจึงอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของจิตรลดา (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสลักพระ กรมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง พบว่า กลุ่มตัวอย่างไม่เข้าไปใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสลักพระได้โดยตรง และประโยชน์ที่ได้รับเป็นประโยชน์ทางอ้อม โดยส่วนกลุ่มที่ได้รับประโยชน์จะเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม

4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ท่านมีส่วนร่วมติดตามกิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่าต่าง ๆ ในเขตสวนพฤกษศาสตร์สากลภาคใต้ (ทุ่งค่าย) จังหวัดตรัง มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.02$, S.D. = 0.69) และมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยที่สุด ได้แก่ ท่านมีส่วนร่วมติดตามผลงานการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สวนพฤกษศาสตร์สากลภาคใต้ (ทุ่งค่าย) จังหวัดตรัง ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.94$, S.D. = 0.79) จากการวิเคราะห์ในภาพรวมพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในระดับปานกลางโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.98 ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์อยู่ในอันดับ 3 เมื่อเทียบกับด้านอื่น ๆ ซึ่งเมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า คำถามที่กลุ่มตัวอย่างมี

ส่วนร่วมในการประเมินผลมากที่สุดคือ ท่านมีส่วนร่วมติดตามกิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่าในเขตสวนพฤกษศาสตร์สากลภาคใต้ (ทุ่งค่าย) จังหวัดตรังอยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 3.02 และคำถามที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการประเมินผลน้อยที่สุดคือ ท่านมีส่วนร่วมติดตามผลงานการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สวนพฤกษศาสตร์สากลภาคใต้ (ทุ่งค่าย) จังหวัดตรังในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่าอยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเท่ากับ 2.94 เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีระดับการมีส่วนร่วมในด้านการประเมินผลอยู่ในอันดับ 3 เมื่อเทียบกับด้านอื่น ๆ แสดงให้เห็นว่าประชาชนบางส่วนมีส่วนร่วมทั้งในด้านการติดตามประเมินผลความสำเร็จของโครงการ หรือกิจกรรมการสังเกตปริมาณต้นไม้ และสัตว์ป่า ในเขตสวนพฤกษศาสตร์สากลภาคใต้ (ทุ่งค่าย) จังหวัดตรัง และสภาพสังคมปัจจุบันประชาชนในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สากลภาคใต้ (ทุ่งค่าย) จังหวัดตรังส่วนใหญ่ต่างคนต่างมีหน้าที่การงานของตัวเองที่ต้องรับผิดชอบ จึงอาจทำให้ประชาชนไม่ค่อยมีเวลาที่จะสังเกตการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ หรือติดตามกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรต่าง ๆ เหล่านี้ได้ไม่มากเท่าที่ควร ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐจึงควรสนับสนุนโครงการ หรือควรส่งเสริมกิจกรรมในด้านการสังเกตปริมาณทรัพยากรในด้านต่าง ๆ แก่ชุมชนมากขึ้น เพื่อการจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าในเขตสวนพฤกษศาสตร์สากลภาคใต้ (ทุ่งค่าย) จังหวัดตรัง อย่างเป็นระบบต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณทิพย์ (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีหน้าที่การงานของตนที่ต้องรับผิดชอบ จึงอาจไม่มีเวลาที่จะติดตามกิจกรรมการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐ หรือประเมินผลความสำเร็จของโครงการก่อนและหลังจากมีโครงการต่าง ๆ ได้มากเท่าที่ควร

ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรคในการอนุรักษ์

ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า ของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า ในเขตสวนพฤกษศาสตร์สากลภาคใต้ (ทุ่งค่าย) จังหวัดตรัง ที่อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ขาดการประสานงานของเจ้าหน้าที่กับประชาชนในชุมชนทำให้ไม่เข้าใจกัน คิดเป็นร้อยละ 18.20 และอยู่ในอันดับน้อยที่สุด ได้แก่ ปัญหาและอุปสรรคอื่น ๆ คือ ขาดบุคลากรกรมป่าไม้ คิดเป็นร้อยละ 0.20 เนื่องจากเจ้าหน้าที่ในสวนพฤกษศาสตร์สากลภาคใต้ (ทุ่งค่าย) จังหวัดตรัง มีจำนวนน้อยจึงทำให้การประชาสัมพันธ์ หรือการให้ความรู้แก่ประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า ไม่ค่อยทั่วถึง และส่วนใหญ่ประชาชนที่เข้าไปมีส่วนร่วมจะเป็นประชาชนกลุ่มเดิม ๆ

ประชาชนส่วนใหญ่ต้องการให้หน่วยงานของรัฐเผยแพร่ข่าวสารในชุมชนต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า ในเขตสวนพฤกษศาสตร์สากลภาคใต้ (ทุ่งค่าย) ให้ทั่วถึงกว่าเดิม ให้เจ้าหน้าที่หรือองค์กร หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า เข้มงวดต่อการลักลอบตัดไม้ และล่าสัตว์ป่าอย่างเคร่งครัด ให้เจ้าหน้าที่ให้ความรู้เกี่ยวกับด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ และการทำกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่าขึ้นเช่น การปลูกป่า ควรให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมทุกครั้ง การแต่งตั้งให้ชาวบ้านเป็นมัคคุเทศก์เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า

สรุป

การวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่าในเขตสวนพฤกษศาสตร์สากลภาคใต้ (ทุ่งค่าย) จังหวัดตรัง อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.02 เมื่อพิจารณา ในรายด้านพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า ในเขตสวนพฤกษศาสตร์สากลภาคใต้ (ทุ่งค่าย) จังหวัดตรัง ในด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติมากที่สุด รองลงมาคือ ด้าน

การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล และด้านที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่าในเขตสวนพฤกษศาสตร์สากลภาคใต้ (ทุ่งค่าย) จังหวัดตรัง น้อยที่สุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ปัญหาและอุปสรรคที่พบของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า คือ ขาดการประสานงานของเจ้าหน้าที่กับประชาชนในชุมชนทำให้ไม่เข้าใจกัน อยู่ในระดับมากที่สุด ประชาชนส่วนใหญ่ต้องการให้หน่วยงานของรัฐเผยแพร่ข่าวสารในชุมชนให้ทั่วถึง และการให้ความรู้แก่ประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า

เอกสารอ้างอิง

- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. 2555. รายงานประจำปีสำนักอุทยานแห่งชาติ. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. 2555. สถิติสำหรับงานวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 6. สำนักพิมพ์ บริษัท ธรรมสาร จำกัด, กรุงเทพฯ.
- จิตรลดา ศรีภา. 2555. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสลักพระ กรมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พันธุ์พงษ์ คงเดชอดิศักดิ์. 2557. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในเขตอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วรรณทิพย์ หนูหลง. 2554. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ลำสัตว์ป่าทะเลน้อย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งค่าย. 2559. ข้อมูลพื้นฐาน
เกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งค่าย.
แหล่งที่มา: <http://www.thungkhai.go.th>, 15
พฤษภาคม 2559.

Yamane, T. 1973. **Statistics: An Introductory
Analysis.** 3rd ed. Harper International
Edition, Tokyo, Japan.